

MODUL II – ISTORIA APOLOGETICII

Curs de Istoria Apologeticii Creștine (CIAC)

Lectia 1 – INCEPUTUL APOLOGETICII CREȘTINE (secol 1)

Definiție și context timpuriu: creștinism și apologie (ortodoxie, erezie, iudaism, elenism, sincretism)

Repere retorice : rațiune, cultură, confesiune, inter-religii, pneumatologie

Teme apologetice în Noul Testament și tradiția creștină timpurie

Modelele predicării timpurii

 Umanitatea și divinitatea lui Isus (naștere, înviere, minuni)

 Imperiul roman și universalitatea Împărăției lui Hristos

 Pivoturi istorice și argumentative: Fapte, Pavel, Evrei

 Cei patru evangheliști ca apologeți: Marcu, Matei, Luca-Fapte, Ioan

Definiție și context: creștinism și apologie (ortodoxie, erezie, iudaism, elenism, sincretism). Repere retorice : rațiune, cultură, confesiune, inter-religii, pneumatologie

Apologetica – înseamnă „apărare” sau „răspuns” ori „pledoarie” (gr. *apologia*). Este disciplina care se ocupă cu organizarea unui răspuns sau a unei apărări cu privire la un sistem filosofic, o ideologie, o credință, un comportament, o ființă, etc. În general, termenul s-a împământenit cu sensul de apărare a unei credințe, iar contextul care l-a impus din punct de vedere istoric a fost apărarea credinței creștine în fața religiilor păgâne și a acuzațiilor de falsitate, de inconsistență, de credulitate.¹

În ce privește apologetica, văzută ca o disciplină a apărării credinței, ea a fost înțeleasă în diverse feluri : ca o disciplină de analiză exegetică a afirmațiilor biblice (Planck), ca un studiu al istoriei gândirii teologice (Tzschirner), ca o teorie a teologiei (Rabiger), ca o filosofie a teologiei (Schleiermacher), ca o istorie a polemicii religioase, ca o încercare de a demonstra adevărul creștinismul în comparație cu alte religii, etc. (<https://bible.org/seriespage/what-apologetics>).

¹ Steven B. Cowan, *Five Views on Apologetics* (Grand Rapids: Zondervan, 2000), 8.

Discipline ajutătoare generale

Am definit Apologetica drept știința apărării și justificării adevărilor fundamentale ale religiei prin mijloace oferite de rațiune. În sprijinul revelației divine utilizăm revelația naturală, în cel al dogmei, rațiunea, în ajutorul credinței, știința. Priveliștea și studiul naturii, eforturile și luminile rațiunii devin, astfel, sursele generale de alimentare ale Apologeticii, sub cele două înfățișări ale lor: științele naturale sau științele exacte; și științele filosofice. Așa că știința și filosofia în genere pot fi socotite auxiliarele de drept ale Apologeticii.

Discipline ajutătoare speciale

Cum însă domeniul acestora e prea vast, el cuprinzând știința întregă, iar pe de altă parte Apologetica își are obiectul său propriu de tratare, obiect bine precizat și care e fenomenul religios, titlul de știință ajutătoare trebuie să se dea, în chip special, acelor discipline, din marea masă a științelor naturale sau filosofice, care stau în contact imediat cu obiectul Apologeticii, adică cu *fenomenul religios*.

Și aceste discipline sunt: *Filosofia religiei, Psihologia religiei, Istoria religiei și Sociologia religiei*. Aceste discipline,

Ioan Gh. Savin, Apologetica, p.46.

Popescu, zice, p.44:

„Într-o continuitate de perspectivă, Apologetica nu mai poate fi tratată astăzi ca simplă disciplină teologică academică menită să învețe cum justificăm rațional credința. Apologetica nu este justificare, ci mărturie”...

Apologetica și NT

Cuvântul apare de 17 ori în NT în limba greacă, fie ca substantiv, fie ca verb.

Romani 2:15, dezvinovățire: păgânii se învinovățesc și se dezvinovățesc în conștiința lor.

1 Cor. 9:3, cuvânt de apărare: apărarea lui Pavel față de creștinii care îi contestă autoritatea apostolică.

2 Cor. 7:11, dezvinovățire: cei din Corint se dezvinovățesc de complicitate în cazul de adulter.

2 Cor. 12:19, apărare: unii corinteni credeau că Pavel și cei din echipa sa doresc să se apere sau să se dezvinovățescă, dar nu era așa.

Filipeni 1:7, apărare: Pavel și filipenii sunt împreună în apărarea evangheliei.

Filipeni 1:16, apărare: Unii din Roma îl ajută pe Pavel în apărarea sa.

2 Tim. 4:16, cuvânt de apărare: apărarea lui Pavel față de acușările aduse în tribunalul din Roma, la a doua întemnițare.

Luca 12:11, apărare: Isus încurajează creștinii în apărarea lor față de sinagogi și autoritățile de stat.

Luca 21:14, răspuns: Isus încurajează creștinii să nu se îngrijoreze cum se vor apăra.

Fapte 19:23, apărare: Alexandru, un creștin din Efes, este silit să-și apere credința.

Fapte 22:1, cuvânt de apărare: apărarea lui Pavel înaintea cetățenilor evrei ai Ierusalimului, când s-a întors din misiune, când fusese acuzat de necinstirea templului.

Fapte 24:10, apărare: Pavel se apără înaintea lui Felix

Fapte 25:8, apărare: Pavel se apără înaintea lui Festus

Fapte 25:16, apărare: Festus și Agripa vorbesc despre dreptul lui Pavel de a se apăra.

Fapte 26:2, apărare: Pavel se apără înaintea lui Agripa.

Fapte 26:24, apărare: Festus se apără înaintea adunării, ca să nu accepte credința vestită de Pavel.

1 Pet. 3:15, dați socoteală: creștinii își prezintă și își explică, își apără credința atunci când li se cere.

Motive apologetice în NT și în tradiția primară

Înainte de a deveni o apologie, creștinismul a fost un mesaj – o evanghelie (E. Dulles)

Mesajul creștin a început cu convingerea că Isus este Mesia și Domn, o convingere care a plecat din învățătura și minunile lui Isus și a fost puternic confirmată de învierea sa după moartea pe cruce, de arătările ca persoană înviată și din înălțarea la ceruri și autoritatea manifestată cu aceea ocazie.

Într-un fel, apologetic a fost de la bun început parte integral din kerygma, din proclamare.

Gh. Ioan Savin (Apologetica, vol.1).

Prima formă de înfățișare a Apologeticii a fost aceea a „Apologetiei”. Creștinismul, fiind atacat, a răspuns la atacuri, apărându-și părțile de doctrină mai des și mai cu predilecție atacate de adversari. Și primii adversari ai Creștinismului, care apar odată cu însăși ivirea lui, sunt *iudeii și păgânii greco-romani*, pe de o parte, și creștinii iudaizanți, sau filozofanți – *gnosticii*, pe de altă parte.

Armele de atac întrebuintate de adversari erau: *denaturarea* principiilor religiei creștine, pe care le prezentau sau ca *absurde* față de rațiune, sau ca *periculoase* față de stat, sau ca *imorale* și deci *dăunătoare* față de societate. Apologetii au căutat să răspundă rând pe rând tuturor acestor atacuri, arătând *spiritualitatea* doctrinei, *puritatea* moralei și *superioritatea* religiei creștine, atât față de iudei, cât și față de păgâni, ferind-o, în același timp, de *coruperea* încercată de gnostici.

Dogma creștină cea mai des și mai de timpuriu atacată a fost cea a Întrupării Dumnezeuului-Om și în jurul ei s-au grupat și primele apărări. De aceea Evanghelistul Ioan, care la începutul Evangheliei sale apără întruparea „Logosului”, față de erezia gnosticului iudaizant Cerint, poate fi socotit ca

primul Apologet creștin. La fel răspund apoi, fie iudeilor, fie păgânilor: un Iustin, un Atenagora, un Tatian, Tertulian etc.

Temele predicării din NT

Învierea și înălțarea

Una dintre problemele majore ale apologeticii din NT se referă la faptul și dovezile învierii și, apoi, ale înălțării la cer a lui Isus. Ele sunt fenomenele care atestă nu doar teologia Crucii, ci și eficacitatea, realitatea efectelor ei. Luca, Matei și Ioan, urmăresc atent dovezile învierii în trup, imaginile mormântului gol, implicarea îngerilor, arătarea lui Isus, înălțarea la cer și mesajul acestei înălțări. Parte din aceste dovezi sunt urmărite și în Fapte 1.

Crucea

Învierea a confirmat importanța și validitatea salvifică a morții de pe cruce. Crucea înseamnă mântuire, Învierea înseamnă confirmarea și efectul mântuirii.

Originea divină și existența umană a lui Isus

Învățătura și minunile lui Isus

Apologetica din cele patru evanghelii

Marcu: Isus ca împărat

Matei: Isus ca al doilea Moise

Luca-Fapte: Isus ca Mesia Universal, glorios

Ioan: Isus ca Hristos divin, dătătorul de viață

Pivoturi istorice și argumentative: Fapte, Scrisorile lui Pavel, Epistola către Evrei

Fapte: de la iudei la Neamuri, de la Ierusalim la Roma, via Antiohia Siriei

Scrisorile lui Pavel: de la Israel la Biserică (Romani, Galateni), de la popoare naționaliste pagane la o singură umanitate salvată (1-2Cor), de la legământ extern la credință interioară și legământ interior, de la gnostici și iudei legalisti la creștinism curat, înțelept, sfânt și practic (Efeseni, Coloseni, Filipeni, 1 Tim-Tit).

Epistola către Evrei: de la Israel la Biserica Universală, de la preoția lui Aaron la preoția Hristică (Melchisedehică)

O apologie a creștinismului față de iudaism, “the first apology for Christianity”.¹⁶
Christos este mai mare, și Christos este preotul universal.

Concluzii

Apologetica în NT: interacțiunea cu iudaismul, păgânismul și tendințele deviante (eretice) din comunitățile creștine.

Tipuri de discurs apologetic. Clasificări

*Inter-religioasă, ex: creștinism vs. islam,
islam vs. hinduism, etc.*

Intrareligioasă (interconfesională):